

CÒMIC FONTS

Per Joan Prems

El record de l'11-S en vinyetes

Les imatges brutals de la massacre que va tenir lloc a conseqüència dels atemptats als Estats Units l'11 de setembre del 2001 van fer capgirar el plantejament que s'havia fet fins aleshores el dibuixant Art Spiegelman. Si temps abans havia decidit retirar-se dels còmics i deixar de dibuixar-ne, les colpidores imatges dels atemptats i les seves greus conseqüències, que van deixar el món corprès, van abocar-lo de nou a aquesta faceta creativa que, de moment, havia decidit deixar aparcada.

Norma Editorial acaba de publicar *Sin la sombra de las torres*, també en català, on el dibuixant de còmics i il·lustrador narra la seva visió dels atemptats contra les Torres Bessones de Nova York des de Manhattan, a primera línia de foc. Abans de produir-se la catàstrofe, Spiegelman havia pres la determinació de deixar el món del còmic per dedicar-se de manera exclusiva a la il·lustració i al disseny. A partir d'aquells fets va tornar al mitjà en el qual havia obtingut tants reconeixements, com el Premi Pulitzer el 1992 per la seva anterior obra, *Maus*.

Sin la sombra de las torres arrenca amb l'atac a la primera de les Torres Bessones i narra el períple doble del protagonista. Primer, l'angoixa de l'autor, juntament amb la seva esposa Françoise, pels carrers del que seria conegut com la zona Zero durant l'atac, per salvar la filla Nadja, atrapada en un institut situat a la base d'una de les torres. Després, el viatge personal a través dels records angoixants del matí de la tragèdia, vers un món de dolor col·lectiu i de paranoia.

Aquest contingut temàtic del còmic el fa encara molt més actual, quan el terrorisme es fa present en la vida quotidiana de tothom, ja sigui pels països que en són l'objectiu, com per a aquells que s'ho miren a través d'uns mitjans de comunicació que hi dediquen bona part dels seus espais informatius. El còmic recull també el sentiment de por al futur, els esdeveniments que succeeixen davant dels ulls del ciutadà que corre, impotent, davant d'allò que passa.

El mateix autor reflexiona sobre aquests esdeveniments en el pròleg que obre el llibre. "Sóc una persona bastant nerviosa i desquiciada. Els incidents menors (una tuberia embussada, arribar tard a una cita) poden fer que em caigui el cel a sobre. I això és una amenaça, ja que em pot deixar malparat quan el cel caigui de veritat".

Els fets de l'11-S semblen haver deixat un profunda petjada en l'ànim del dibuixant: "Abans de l'11-S, els traumes que tenia eren més o menys autoinfligits, però superar el núvol tòxic que minuts abans havia estat la torre nord del World Trade Center em va deixar balancejant-me en la delicada línia en què la història universal conflueix amb la història personal; la intersecció de la qual els meus pares, supervivents d'Auschwitz, m'havien advertit quan em van ensenyar a estar sempre llest per escapar".

La publicació original de *Sin la sombra de las torres* es va dur a terme per entregues en els suplementos a color d'alguns dels diaris més progressistes d'Europa i dels Estats Units. *Die Zeit* a Alemanya, *Internazionale* a Itàlia, *Cour-*

rier *International* a França, entre d'altres, en els quals Spiegelman buscava, al mateix temps, una plataforma de protesta per la seva obra i una sèrie de publicacions que li permetessin experimentar amb el format *tabloide*.

L'elecció del format serveix tant per reflectir l'actualitat del còmic com per homenatjar les primeres creacions en el món del nou art. El primer aspecte està reforçat pel rebuig, a l'obra, de mostrar l'enfonsament de les Torres Bessones com quelcom icònic, per això recorre sempre a imatges fragmentàries que apelen directament als sentiments i no tan sols al morbo dels lectors. Quant al segon aspecte, el reforça un epíleg que és una de les grans troballes d'aquest còmic: una

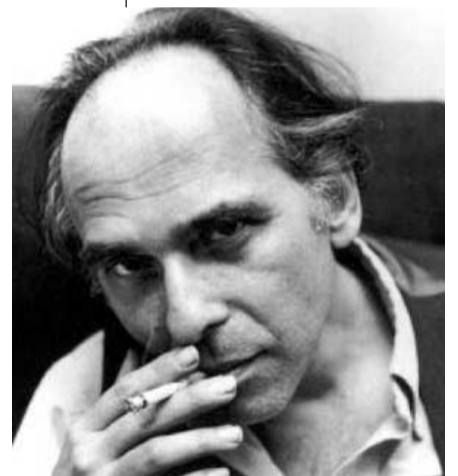
antologia de pàgines de còmic anteriors a la Primera Guerra Mundial (entre les quals s'inclouen clàssics com *Yellow Kid* o *Nemo en Slumberland*), on es tracten temes tan actuals com la bogeria d'alguns fonamentalistes àrabs, el terrorisme que amenaça amb posar fi a la democràcia o el tema recurrent de torres que cauen, a través de les quals Spiegelman vol transmetre la fugacitat de la vida, però, al mateix temps, la perdurabilitat d'aquestes petites obres d'art.

Art Spiegelman va retornar al còmic per dibuixar "Sin la sombra de las torres", basat en l'11-S als Estats Units

Sin la sombra de las torres posa el colofó a una sèrie de representacions culturals (entre les quals destacarien pel·lícules com *11'09'01*, de Ken Loach i Sean Penn, entre d'altres, o *Fahrenheit 9/11*, de Michael Moore) i de còmics que serveixen com a plataforma de protesta sobre temes d'actualitat, tractats amb rigor, realisme i, sempre, unes petites dosis d'ironia.

Entre aquests destaquen *Persépolis*, de la iraniana Marjane Satrapi, sobre les experiències personals d'una nena durant la guerra de l'Iran i l'Iraq (guanyadora del premi per la pau Fernando Buesa Blanco); *Gorazde: zona protegida* (millor obra estrangera a l'Expocòmic de Madrid 2001) i *Palestina: en la franja de Gaza*, de Joe Sacco, en els quals es realitza periodisme gràfic d'un realisme i una bellesa extremes. La publicació d'aquest àlbum, que va aparèixer el 27 d'agost passat, suposa el retorn de l'autor al còmic. Com ell explica que un matí va decidir de retornar al còmic "encara que poden suposar un treball tan intens que un mateix ha d'assumir que viurà eternament per fer-los".

Del món dels còmics alternatius a l'obtenció del premi Pulitzer

Art Spiegelman va néixer el 1948 a Estocolm (Suècia). Tres anys més tard, el petit Art i els seus pares, supervivents d'un camp de concentració nazi, es traslladen a Nova York.

Als anys 60 comença a treballar com a il·lustrador per a *Topps Chewing Gum Co*, a la sèrie *Garbage Pails Kid* i realitza històries *underground* de caràcter autobiogràfic, entre les quals destaca *Prisionero del planeta Inferno*, on il·lustra les reaccions familiars davant del suïcidi de la seva mare. El 1978, un any després de casar-se amb Françoise Mouly, crea la revista *Raw*, una publicació que serveix de refugi per a tots aquells autors nord-americans i europeus el treball dels quals no té cabuda en el mercat popular.

Precisament va ser a *Raw* on va donar a conèixer de manera serialitzada, la seva obra més coneguda: *Maus*. Recopilada posteriorment en dos volums, narra les tristes vicissituds de la família Spiegelman a la Polònia ocupada pels nazis. *Maus* és una de les obres mestres del gènere que ha estat traduïda en múltiples idiomes i que el 1992 va ser premiada amb el prestigiós premi Pulitzer. Actualment, ha fet les antologies de còmic infantil *Little Lit* amb col·laboració de Paul Auster.